C/2025/3989

20.8.2025.

PADOMES IETEIKUMS,

(2025. gada 8. jūlijs),

par Lietuvas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

(C/2025/3989)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 ([1]), un jo īpaši tās 3. panta 3. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

Vispārīgi apsvērumi

(1) Regulā (ES) 2024/1263, kas stājās spēkā 2024. gada 30. aprīlī, ir precizēti ekonomikas pārvaldības sistēmas mērķi, proti, veicināt stabilas un ilgtspējīgas publiskās finanses un ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un noturību, izmantojot reformas un investīcijas, un novērst pārmērīgu valdības budžeta deficītu. Regulā noteikts, ka Padome un Komisija Eiropas pusgada kontekstā veic daudzpusēju uzraudzību saskaņā ar LESD noteiktajiem mērķiem un prasībām. Eiropas pusgads jo īpaši ietver konkrētām valstīm adresētu ieteikumu formulēšanu un īstenošanas uzraudzību. Minētā regula arī veicina valstu atbildību par fiskālo politiku un uzsver tās orientāciju vidējā termiņā apvienojumā ar efektīvāku un saskaņotāku izpildi. Katrai dalībvalstij ir jāiesniedz Padomei un Komisijai valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālais plāns, kurā ietvertas tās fiskālās, reformu un investīciju saistības četru vai piecu gadu periodā atkarībā no valsts likumdošanas termiņa ilguma. Neto izdevumu ([2]) virzībai šajos plānos ir jāatbilst regulas prasībām, tostarp prasībām par to, ka līdz korekcijas perioda beigām jāpanāk vai jānotur vispārējās valdības parāda ticama samazināšanās trajektorija vai tam jāsaglabājas piesardzīgā līmenī, kas ir zemāks par 60 % no iekšzemes kopprodukta (IKP), un ka vispārējās valdības budžeta deficīts vidējā termiņā jāsamazina un/vai jāsaglabā zem Līgumā noteiktās atsauces vērtības, kas ir 3 % no IKP. Ja dalībvalsts apņemas īstenot attiecīgu reformu un investīciju kopumu saskaņā ar minētajā regulā izklāstītajiem kritērijiem, korekcijas periodu var pagarināt ne vairāk kā par trim gadiem.

([1]) OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

([2]) Neto izdevumi, kā definēts Regulas (ES) 2024/1263 2. panta 2. punktā: "neto izdevumi" ir valdības izdevumi, atskaitot i) procentu izdevumus; ii) diskrecionāros ieņēmumu pasākumus; iii) izdevumus par Savienības programmām, kas pilnībā atbilst Savienības fondu ieņēmumiem; iv) valsts izdevumus par Savienības finansēto programmu līdzfinansēšanu; v) bezdarbnieka pabalstu izdevumu cikliskos elementus un vi) vienreizējos un citus pagaidu pasākumus.

(2) Eiropas Parlamenta un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 ([3]), ar ko tika izveidots Atveseļošanas un noturības mehānisms ("ANM"), stājās spēkā 2021. gada 19. februārī. ANM nodrošina finansiālu atbalstu dalībvalstīm reformu un investīciju īstenošanai, tādējādi sniedzot Savienības finansētu fiskālo stimulu. Atbilstīgi Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada prioritātēm ANM veicina ekonomikas un sociālo atveseļošanu, vienlaikus virzot ilgtspējīgas reformas un investīcijas, jo īpaši zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanai un dalībvalstu tautsaimniecību noturības stiprināšanai. Tas arī palīdz stiprināt publiskās finanses un veicināt izaugsmi un darbvietu radīšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā, uzlabot teritoriālo kohēziju Savienībā un atbalstīt Eiropas sociālo tiesību pīlāra turpmāku īstenošanu.

(3) 2023. gada 27. februārī pieņemtās Eiropas Parlamenta un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2023/435 ([4]) ("*REPowerEU* regula") mērķis ir pakāpeniski izbeigt Savienības atkarību no Krievijas fosilo degvielu importa. Tas palīdz iegūt enerģētisko drošību un dažādot Savienības energoapgādi, vienlaikus palielinot atjaunīgo energoresursu izmantošanu, enerģijas uzkrāšanas iespējas un energoefektivitāti.

(4) Lietuva savu atveseļošanas un noturības plānu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 18. panta 1. punktu iesniedza Komisijai 2021. gada 14. maijā. Komisija, ievērojot minētās regulas 19. pantu, novērtēja atveseļošanas un noturības plāna atbilstību, efektivitāti, lietderīgumu un saskanību, ņemot vērā minētās regulas V pielikumā sniegtās novērtēšanas vadlīnijas. Padome 2021. gada 28. jūlijā pieņēma Īstenošanas lēmumu par Lietuvas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu ([5]) un 2023. gada 9. novembrī to grozīja saskaņā ar 18. panta 2. punktu, lai atjauninātu neatmaksājamā finanšu atbalsta maksimālo finanšu iemaksu, kā arī lai iekļautu *REPowerEU* nodaļu ([6]). Maksājuma daļas tiek darītas pieejamas ar nosacījumu, ka Komisija saskaņā ar 24. panta 5. punktu ir pieņēmusi lēmumu, kurā konstatēts, ka Lietuva ir apmierinoši sasniegusi attiecīgos atskaites punktus un mērķrādītājus, kas bija noteikti Padomes īstenošanas lēmumā. Apmierinoša sasniegšana nozīmē to, ka nav bijis regresa attiecībā uz tās pašas reformas vai investīcijas iepriekšējo atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanu.

(5) Padome 2025. gada 8. jūlijs pēc Komisijas ieteikuma pieņēma ieteikumu, ar ko apstiprina Lietuvas valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu ([7]). Plāns tika iesniegts saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 11. pantu un 36. panta 1. punkta a) apakšpunktu, aptverot laikposmu no 2025. līdz 2029. gadam, un tajā noteikta fiskālā korekcija četru gadu periodā.

(6) 2024. gada 26. novembrī Komisija pieņēma atzinumu par Lietuvas 2025. gada budžeta plāna projektu. Tajā pašā dienā Komisija, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 ([8]), pieņēma 2025. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Lietuva nebija minēta starp tām dalībvalstīm, par kurām būs jāizstrādā padziļināts pārskats. Komisija pieņēma arī ieteikumu attiecībā uz Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku, kā arī priekšlikumu attiecībā uz 2025. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu, kurā analizēta nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošana. Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku ([9]) Padome pieņēma 2025. gada 13. maijā un vienoto nodarbinātības ziņojumu – 2025. gada 10. martā.

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/435 (2023. gada 27. februāris), ar ko groza Regulu (ES) 2021/241 attiecībā uz *REPowerEU* nodaļām atveseļošanas un noturības plānos un groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 un (ES) 2021/1755 un Direktīvu 2003/87/EK (OV L 63, 28.2.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([5]) Padomes Īstenošanas lēmums (2021. gada 28. jūlijs) par Lietuvas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (ST 10477/2021).

([6]) Padomes Īstenošanas lēmums (2023. gada 23. novembris), ar ko groza 2021. gada 28. jūlija Īstenošanas lēmumu par Lietuvas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (ST 14637/2023).

([7]) Padomes Ieteikums (2025. gada 8. jūlijs), ar ko apstiprina Lietuvas vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu (OV C, C/2025/3959, 20.8.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3959/oj).

([8]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību (OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.).

([9]) Padomes Ieteikums (2025. gada 13. maijs) par eurozonas ekonomikas politiku (OV C, C/2025/2782, 22.5.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj.

(7) Komisija 2025. gada 29. janvārī publicēja Konkurētspējas kompasu – stratēģisku satvaru, kura mērķis ir nākamajos piecos gados palielināt ES globālo konkurētspēju. Tajā ir noteikti trīs pārmaiņu imperatīvi ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei: i) inovācija; ii) dekarbonizācija un konkurētspēja; iii) drošība. Lai novērstu inovācijas plaisu, ES vēlas veicināt rūpniecisko inovāciju, atbalstīt jaunuzņēmumu izaugsmi, izmantojot tādas iniciatīvas kā ES jaunuzņēmumu un augošo uzņēmumu stratēģija, un veicināt progresīvu tehnoloģiju, piemēram, mākslīgā intelekta un kvantu datošanas, ieviešanu. Tiecoties uz zaļāku ekonomiku, Komisija ir izstrādājusi visaptverošu Lētākas enerģijas rīcības plānu un tīras rūpniecības kursu, kas nodrošina, ka pāreja uz tīru enerģiju joprojām ir izmaksu ziņā efektīva, konkurētspējai labvēlīga, jo īpaši energoietilpīgās nozarēs, un ir izaugsmes virzītājspēks. Lai samazinātu pārmērīgu atkarību un palielinātu drošību, Savienība ir apņēmusies stiprināt globālās tirdzniecības partnerības, dažādot piegādes ķēdes un nodrošināt piekļuvi kritiski svarīgām izejvielām un tīras enerģijas avotiem. Šo prioritāšu pamatā ir horizontālie veicinošie faktori, proti, regulējuma vienkāršošana, vienotā tirgus padziļināšana, konkurētspējas finansēšana un uzkrājumu un investīciju savienība, prasmju un kvalitatīvu darbvietu veicināšana un labāka ES politikas koordinācija. Konkurētspējas kompass ir saskaņots ar Eiropas pusgadu, nodrošinot, ka dalībvalstu ekonomikas politika atbilst Komisijas stratēģiskajiem mērķiem, izveidojot vienotu pieeju ekonomikas pārvaldībai, kas visā Savienībā veicina ilgtspējīgu izaugsmi, inovāciju un noturību.

(8) 2025. gadā Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada norises turpinās līdztekus ANM īstenošanai. Lai rezultatīvi sasniegtu Eiropas pusgada politikas prioritātes, joprojām ir svarīgi pilnībā īstenot atveseļošanas un noturības plānus, jo šie plāni palīdz efektīvi pievērsties visām problēmām, kas konstatētas iepriekšējos gados konkrētām valstīm adresētajos attiecīgajos ieteikumos, vai arī būtiskai to daļai. Šiem konkrētai valstij adresētajiem ieteikumiem ir vienlīdz liela nozīme, lai novērtētu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 21. pantu grozītos atveseļošanas un noturības plānus.

(9) 2025. gada konkrētām valstīm adresētie ieteikumi aptver galvenās ekonomikas politikas problēmas, kas nav pietiekami risinātas ar atveseļošanas un noturības plānos iekļautajiem pasākumiem, ņemot vērā attiecīgās problēmas, kas konstatētas 2019.–2024. gada konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos.

(10) 2025. gada 4. jūnijā Komisija publicēja 2025. gada ziņojumu par Lietuvu. Tajā tika izvērtēts, kā Lietuva ir īstenojusi attiecīgos konkrētai valstij adresētos ieteikumus un kā tā īsteno atveseļošanas un noturības plānu. Pamatojoties uz šo analīzi, ziņojumā par valsti tika identificētas visneatliekamākās problēmas, ar kurām saskaras Lietuva. Tajā bija arī novērtēts Lietuvas progress Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā un Savienības 2030. gada pamatmērķrādītāju sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības, kā arī sociālās atstumtības mazināšanas jomā, kā arī progress Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

Gada progresa ziņojuma novērtējums

(11) Padome 2025. gada 2025. gada 8. jūlijs ieteica Lietuvai šādu neto izdevumu maksimālo pieauguma tempu: 6,1 % 2025. gadā, 5,2 % 2026. gadā, 4,8 % 2027. gadā, 4,5 % 2028. gadā un 4,3 % 2029. gadā, kas atbilst maksimālajam kumulatīvajam pieauguma tempam, kurš aprēķināts, atsaucoties uz 2024. gadu, proti, 6,1 % 2025. gadā, 11,6 % 2026. gadā, 17,0 % 2027. gadā, 22,3 % 2028. gadā un 27,5 % 2029. gadā. Lietuva 2025. gada 30. aprīlī iesniedza arī savu gada progresa ziņojumu ([10]) par attiecīgajiem fiskālajiem rezultātiem un par tādu reformu un investīciju īstenošanu, ar kurām reaģē uz galvenajām problēmām, kas konstatētas Eiropas pusgada konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos. Gada progresa ziņojums atspoguļo arī Lietuvas pienākumu divreiz gadā ziņot par panākto progresu atveseļošanas un noturības plāna īstenošanā saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 27. pantu.

(12) Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un tā sekas ir eksistenciāls izaicinājums Eiropas Savienībai. Komisija ieteica koordinēti aktivizēt Stabilitātes un izaugsmes pakta valsts izņēmuma klauzulu, lai atbalstītu ES centienus panākt strauju un būtisku aizsardzības izdevumu palielinājumu. Eiropadome šo priekšlikumu atzinīgi novērtēja 2025. gada 6. marta sanāksmē. Pēc Lietuvas 2025. gada 2. maija lūguma Padome 2025. gada 8. jūlijs pēc Komisijas ieteikuma pieņēma ieteikumu, kas ļauj Lietuvai atkāpties no ieteiktajiem neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem un pārsniegt tos ([11]).

([10]) 2025. gada progresa ziņojumi ir pieejami https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_lv.

([11]) Padomes Ieteikums (2025. gada 8. jūlijs), ar ko Lietuvai ļauj novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kurus noteikusi Padome saskaņā ar Regulu (ES) 2024/1263 (Valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšana) (OV C, C/2025/3969, 20.8.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3969/oj).

(13) Saskaņā ar *Eurostat* ([12]) apstiprinātajiem datiem Lietuvas vispārējās valdības budžeta deficīts palielinājās no 0,7 % no IKP 2023. gadā līdz 1,3 % 2024. gadā, savukārt vispārējās valdības parāds palielinājās no 37,3 % no IKP 2023. gada beigās līdz 38,2 % 2024. gada beigās. Saskaņā ar Komisijas aprēķiniem šīs norises nozīmē, ka neto izdevumu pieauguma temps 2024. gadā ir bijis 10,7 % apmērā. Gada progresa ziņojumā Lietuva prognozē, ka neto izdevumu pieaugums 2024. gadā būs 10,5 %. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm fiskālā nostāja ([13]), kas ietver gan valsts, gan ES finansētos izdevumus, 2024. gadā bija ekspansīva, proti, 1,6 % no IKP.

(14) Saskaņā ar gada progresa ziņojumu Lietuvas budžeta prognožu pamatā esošajā makroekonomikas scenārijā paredzēts, ka reālais IKP 2025. gadā pieaugs par 2,8 %, bet 2026. gadā – par 1,5 %, savukārt SPCI inflācija 2025. gadā tiek prognozēta 3,3 % apmērā, bet 2026. gadā – 2,4 % apmērā. Komisijas 2025. gada pavasara prognozē paredzēts, ka reālais IKP 2025. gadā palielināsies par 2,8 % un 2026. gadā par 3,1 %, savukārt SPCI inflācija 2025. gadā plānota 2,6 % apmērā un 2026. gadā 1,2 % apmērā.

(15) Gada progresa ziņojumā ir paredzēts, ka vispārējās valdības budžeta deficīts 2025. gadā palielināsies līdz 2,8 % no IKP, savukārt vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2025. gada beigās palielināsies līdz 42,4 %. Šīs norises atbilst neto izdevumu pieaugumam par 9,9 % 2025. gadā. Komisijas 2025. gada pavasara prognozē ir paredzēts, ka vispārējās valdības budžeta deficīts 2025. gadā būs 2,3 % no IKP. Deficīta pieaugums 2025. gadā galvenokārt atspoguļo valdības izdevumu pieaugumu sociālo pabalstu, publisko investīciju, starppatēriņa, darba ņēmēju atlīdzības un procentu izdevumu jomā. Saskaņā ar Komisijas aprēķiniem šīs norises atbilst neto izdevumu pieaugumam 9,0 % apmērā 2025. gadā. Šīs neto izdevumu pieauguma prognozes, kas ir mazākas nekā norādīts gada progresa ziņojumā, un starpība starp Komisijas un Lietuvas prognozēto vispārējās valdības bilanci ir saistīta ar mazākiem vispārējās valdības izdevumiem par starppatēriņu un investīcijām Komisijas 2025. gada pavasara prognozē. Pamatojoties uz Komisijas aplēsēm, fiskālā nostāja, kas ietver gan valsts, gan ES finansētos izdevumus, 2025. gadā būs ekspansīva, proti, 1,7 % no IKP. Komisijas 2025. gada pavasara prognozē ir paredzēts, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2025. gada beigās palielināsies līdz 41,2 %. Parāda attiecības pret IKP palielinājums 2025. gadā galvenokārt atspoguļo budžeta deficītu, kā arī atlikumu un plūsmu korekcijas.

(16) Komisijas 2025. gada pavasara prognozē ir paredzēts, ka no Atveseļošanas un noturības mehānisma neatmaksājamā atbalsta ("dotācijām") 2025. gadā tiks finansēti izdevumi, kuru vērtība atbilst 1,2 % no IKP (salīdzinājumā ar 0,5 % no IKP 2024. gadā). No Atveseļošanas un noturības mehānisma neatmaksājamā atbalsta finansētie izdevumi dos iespēju veikt kvalitatīvas investīcijas un produktivitāti palielinošas reformas, tiešā veidā neietekmējot Lietuvas vispārējās valdības bilanci un parādu.

(17) Vispārējās valdības aizsardzības izdevumi Lietuvā 2021. gadā bija 1,8 % no IKP, 2022. gadā – 2,1 % no IKP un 2023. gadā – 2,5 % no IKP ([14]). Saskaņā ar Komisijas 2025. gada pavasara prognozi ir paredzēts, ka aizsardzības izdevumi būs 2,8 % no IKP 2024. gadā un 3,2 % no IKP 2025. gadā. Tas atbilst pieaugumam par 1,4 procentpunktiem no IKP salīdzinājumā ar 2021. gadu. Lietuva lēš, ka aizsardzības izdevumi 2024. gadā būs 2,8 % no IKP un 2025. gadā 3,3 % no IKP. Laikposms, kad tiek aktivizēta valsts izņēmuma klauzula (2025–2028), ļauj Lietuvai pārskatīt valdības izdevumu prioritātes vai palielināt valdības ieņēmumus, lai ilgstoši lielāki aizsardzības izdevumi neapdraudētu fiskālo ilgtspēju vidējā termiņā.

(18) Saskaņā ar Komisijas 2025. gada pavasara prognozi ir paredzēts, ka neto izdevumi Lietuvā 2025. gadā pieaugs par 9,0 %. Pamatojoties uz Komisijas 2025. gada pavasara prognozi, tiek prognozēts, ka Lietuvas neto izdevumu pieaugums 2025. gadā pārsniegs ieteikto maksimālo pieauguma tempu, kas atbilst novirzei ([15]) par 1,0 % no IKP gada izteiksmē. Tomēr prognozētā novirze ir valsts izņēmuma klauzulas elastības robežās, pamatojoties uz pašreizējām aizsardzības izdevumu prognozēm.

([12]) *Eurostat* euro rādītāji, 22.04.2025.

([13]) Fiskālo nostāju definē kā vispārējās valdības pamata budžeta stāvokļa izmaiņas pret iepriekšējo gadu. Ar tās palīdzību novērtē ekonomikas stimulu, ko rada fiskālā politika – gan tā, kas attiecas uz valsts finansējumu, gan tā, kas attiecas uz finansējumu no ES budžeta. Fiskālo nostāju mēra kā starpību starp i) vidēja termiņa potenciālo izaugsmi un ii) primāro izdevumu izmaiņām, atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un ietverot izdevumus, ko finansē ar neatmaksājamu atbalstu (dotācijām) no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citiem Savienības fondiem.

([14]) *Eurostat*, valdības izdevumi pēc valdības funkciju klasifikācijas (*COFOG*). *COFOG* un NATO definīciju metodoloģisko atšķirību dēļ izdevumi, kuru pamatā ir *COFOG* definīcija, var atšķirties no izdevumiem, kuru pamatā ir NATO definīcija.

([15]) No 2026. gada šie skaitļi parādīsies kontroles kontā, kas izveidots saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 22. pantu.

(19) Gada progresa ziņojumā nav iekļautas budžeta prognozes par periodu pēc 2025. gada. Pamatojoties uz zināmajiem politikas pasākumiem, kas tiks īstenoti prognozes termiņā, Komisija savā 2025. gada pavasara prognozē paredz, ka valdības budžeta deficīts 2026. gadā būs 2,3 % no IKP. Šīs norises atbilst neto izdevumu pieaugumam par 5,8 % 2026. gadā. Pamatojoties uz Komisijas aplēsēm, tiek prognozēts, ka fiskālā nostāja, kas ietver gan valsts, gan ES finansētos izdevumus, 2026. gadā būs neitrāla. Paredzams, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2026. gada beigās palielināsies līdz 43,9 %. Parāda attiecības pret IKP pieaugums 2026. gadā galvenokārt atspoguļo negatīvo vispārējās valdības budžeta bilanci, kā arī atlikumu un plūsmu korekcijas.

Galvenie politiskie uzdevumi

(20) Valdības izdevumi sabiedriskajiem pakalpojumiem un sociālajai aizsardzībai Lietuvā joprojām ir vieni no zemākajiem ES, un tas ierobežo savlaicīgu un vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpei, sociālajai aizsardzībai un kvalitatīviem valsts pārvaldes pakalpojumiem. 2023. gadā izdevumi sociālajai aizsardzībai bija 14,0 % no IKP, kas ir par nedaudz vairāk nekā pieciem procentpunktiem mazāk nekā ES vidējais rādītājs, proti, 19,2 % 2023. gadā. Turklāt šķiet, ka sociālās aizsardzības izdevumu efektivitāte, jo īpaši saistībā ar slimību un invaliditātes politiku, ir ierobežota. Lietuva 2023. gadā slimības un invaliditātes maksājumiem un pasākumiem piešķīra 3,7 % no IKP, kas ir ceturtais augstākais rādītājs ES. Tomēr, neraugoties uz līdzīgu invaliditātes izplatību (27,4 % no Lietuvas kopējā iedzīvotāju skaita 2023. gadā salīdzinājumā ar 26,8 % ES, pamatojoties uz vispārīgo aktivitātes ierobežojuma rādītāju (*GALI*)), Lietuvā 2023. gadā bija trešais augstākais nabadzības riska rādītājs attiecībā uz personām ar invaliditāti ES. Vēl viena nepietiekami finansēta politikas joma ir veselības aprūpe, kas saņem sesto mazāko vispārējās valdības finansējumu ES, proti, 5,3 % no IKP salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 7,4 % 2023. gadā. Nepietiekami finanšu resursi veselības aprūpei rada neapmierinātas pacientu vajadzības lielā apmērā un jo īpaši grupām ar zemiem ienākumiem, lielu paļaušanos uz personīgajiem maksājumiem un nespēju piedāvāt konkurētspējīgas algas un nosacījumus veselības aprūpes speciālistiem. Arī vispārējie sabiedriskie pakalpojumi (piemēram, vispārējie valsts un pašvaldību administrācijas pakalpojumi) ir nepietiekami finansēti, saņemot trešo mazāko finansējumu ES 2023. gadā (3,4 % no IKP salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 5,9 %).

(21) Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 19. panta 3. punkta b) apakšpunktā un V pielikuma 2.2. kritērijā noteikto atveseļošanas un noturības plānā ir ietverts plašs savstarpēji pastiprinošu reformu un investīciju kopums, ko paredzēts īstenot līdz 2026. gadam. Paredzams, ka tas palīdzēs efektīvi risināt problēmas, kas konstatētas attiecīgajos konkrētai valstij adresētajos ieteikumos, – visas vai ievērojamu to daļu. Šajā saspringtajā termiņā pabeigt atveseļošanas un noturības plāna, arī *REPowerEU* nodaļas, efektīvu īstenošanu ir būtiski, lai zaļā un digitālā pārkārtošanās veicinātu Lietuvas ilgtermiņa konkurētspēju, vienlaikus nodrošinot sociālo taisnīgumu. Komisijas paziņojumā "*NextGenerationEU* – tuvojas 2026. gads", kas pieņemts 2025. gada 4. jūnijā, ir precizēts piemērojamais grafiks mehānisma beigu posmam, sniegti norādījumi dalībvalstīm par to, kā līdz 2026. gada 31. augustam maksimāli palielināt īstenošanu, tostarp par to, kā vēl vairāk racionalizēt savus ANP, izklāstītas galvenās iespējas, kas jāapsver to pārskatīšanā, un uzsvērts, cik svarīgi ir rūpīgi kopīgi plānot pēdējo maksājumu pieprasījumu iesniegšanu 2026. gadā. Lietuva jau ir panākusi progresu atveseļošanas un noturības plānā paredzēto reformu un investīciju īstenošanā. Lai atveseļošanas un noturības plānā noteiktās saistības izpildītu līdz 2026. gada augustam, ir būtiski, lai Lietuva paātrinātu reformu un investīciju īstenošanu, risinot attiecīgās problēmas, piemēram, izvēršot sadarbību starp valsts, reģionālām un vietējām iestādēm. Joprojām ir būtiski sistemātiski iesaistīt vietējās un reģionālās pašvaldības, sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un citas attiecīgās ieinteresētās personas, lai nodrošinātu plašu līdzdalību atveseļošanas un noturības plāna sekmīgā īstenošanā.

(22) Lietuvā ir paātrinājusies kohēzijas politikas programmu īstenošana, kas ietver atbalstu no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+) un Kohēzijas fonda (KF). Ir svarīgi turpināt centienus nodrošināt šo programmu ātru īstenošanu, vienlaikus maksimāli palielinot to ietekmi uz vietas. Lietuva jau veic pasākumus saskaņā ar tās kohēzijas politikas programmām, lai veicinātu konkurētspēju un izaugsmi, vienlaikus veicinot sociālo kohēziju. Vienlaikus Lietuva joprojām saskaras ar problēmām, citstarp tām, kas saistītas ar konkurētspējas, ekonomiskās un sociālās noturības uzlabošanu un reģionālo atšķirību mazināšanu, nabadzības un sociālās atstumtības novēršanu, veselības aprūpes uzlabošanu, nelabvēlīgā situācijā esošu grupu integrāciju darba tirgū, kā arī prasmju piedāvājumu, jo īpaši ņemot vērā tās atrašanās vietu pie Savienības austrumu robežas. Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/1060 18. pantu Lietuvai kohēzijas politikas fondu vidusposma pārskatīšanas ietvaros ir jāpārskata katra programma, ņemot vērā arī problēmas, kas konstatētas 2024. gada valstij adresētajos ieteikumos. Ar Komisijas priekšlikumiem, kas pieņemti 2025. gada

1. aprīlī ([16]), termiņš vidusposma pārskatīšanas rezultātu novērtējuma iesniegšanai par katru programmu ir pagarināts pēc 2025. gada 31. marta. Tie arī nodrošina elastību, kas palīdzēs paātrināt programmu īstenošanu, un rada dalībvalstīm stimulus piešķirt kohēzijas politikas resursus piecām Savienības stratēģiskajām prioritārajām jomām, proti, konkurētspējai stratēģisko tehnoloģiju, aizsardzības, mājokļu, ūdensapgādes noturības un enerģētikas pārkārtošanas jomā, un investīcijām prasmēs prioritārajās nozarēs, vienlaikus ESF+ programmās joprojām uzmanību pievēršot visneaizsargātākajām personām.

(23) Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platforma (*STEP*) sniedz iespēju ieguldīt kādā no svarīgākajām ES stratēģiskajām prioritātēm, tādējādi stiprinot ES konkurētspēju. *STEP* tiek īstenota, izmantojot 11 esošos ES fondus. Dalībvalstis var arī sniegt ieguldījumu programmā *InvestEU*, atbalstot investīcijas prioritārajās jomās. Lietuva varētu optimāli izmantot šīs iniciatīvas, lai atbalstītu kritiski svarīgu tehnoloģiju, to vidū tīru un resursefektīvu tehnoloģiju, izstrādi vai ražošanu.

(24) Papildus ekonomiskajām un sociālajām problēmām, ko risina ar atveseļošanas un noturības plānu un citiem ES fondiem, Lietuvai vajadzētu praktiski atrisināt atlikušās problēmas, kas saistītas ar finansējuma pieejamības uzlabošanu maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), reģionālās attīstības stimulēšanu, energoefektivitātes un atjaunīgās enerģijas apguves palielināšanu, sociālās aizsardzības un veselības aprūpes sistēmu stiprināšanu un izglītības un darba tirgū būtisku prasmju atšķirību novēršanu.

(25) Lietuvas ekonomikas izaugsmi ietekmē ierobežojoši kreditēšanas nosacījumi un ierobežota ārējā finansējuma izmantošana, un šo negatīvo ietekmi veicina arī auguši ģeopolitiskie riski reģionā. Lietuvas banku sektors ir ļoti koncentrēts, aizdevumu likmes ir augstas un nodrošinājuma prasības – stingras. 2024. gadā 13,7 % uzņēmumu joprojām bija ierobežots finansējums, par ko liecina zema banku aizdevumu attiecība pret IKP, proti, 33,5 % salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 74,5 %. Turklāt Lietuvas kapitāla tirgi joprojām nav pietiekami attīstīti, un tiem raksturīgs ierobežots dziļums, aktivitāte un likviditāte. Līdz 2024. gada beigām kapitāla tirgus kapitalizācija bija 5,9 % no IKP, kas ir ievērojami zem ES vidējā rādītāja, proti, 69,3 %, jo to ārējais finansējums, kas jau ir ierobežots, joprojām ir atkarīgs no banku starpniecības, nevis finansējuma piesaistes, emitējot akcijas un obligācijas. Šī paļaušanās uz tradicionālajiem banku pakalpojumiem ierobežo investīciju iespējas un mazina investoru interesi. Neraugoties uz daudzsološo situāciju riska kapitāla nozarē, jaunuzņēmumiem 2023. gadā piesaistot 292 miljonus EUR, privātā kapitāla investīcijas joprojām ir zem ES standartiem.

(26) Plānotās izmaiņas otrā līmeņa pensiju shēmā rada riskus, kas saistīti ar Lietuvas kapitāla tirgu turpmāko attīstību. Lietuvas Sociālā nodrošinājuma un darba ministrija ir iesniegusi priekšlikumu atcelt dalībnieku automātisku uzņemšanu otrā līmeņa pensiju shēmā, tādējādi virzoties uz izvēles modeli, un nodrošināt tālejošas izstāšanās iespējas ar elastīgiem nosacījumiem. Pašlaik Lietuvas otrā pīlāra fondi ir uzkrājuši ietaupījumus aptuveni 9,1 miljarda EUR apmērā (11,6 % no IKP), no kuriem aptuveni 1 miljards EUR ir ieguldīts valsts tirgū. Izvēles modelis apvienojumā ar citiem politikas pasākumiem, visticamāk, samazinās uzkrājumu apmēru Lietuvā, un tas varētu apdraudēt kapitāla tirgu attīstību un apgrūtināt piekļuvi finansējumam.

(27) Lietuvā ir zems inovatīvas darbības līmenis, kas dažādos pētniecības un inovācijas rādītājos atpaliek no ES vidējā rādītāja. Pētniecības un izstrādes intensitāte Lietuvā (aptuveni 1 % no IKP) ir daudz zemāka par ES vidējo rādītāju (2,25 %), ko galvenokārt izraisa mazās uzņēmumu investīcijas pētniecībā un izstrādē, kuras 2023. gadā samazinājās līdz 0,44 % no IKP, kas ir trīs reizes mazāk nekā ES vidējais rādītājs. Tāpat patentu pieteikumu skaits joprojām ir trīs reizes mazāks par ES vidējo rādītāju. Lietuvas pētniecības un izstrādes stimuliem, to vidū nodokļu atskaitījumiem un samazinātām likmēm, ir bijusi ierobežota ietekme, un MVU tos izmanto reti. Jo īpaši mazie un jaunizveidotie uzņēmumi bieži vien nav pietiekami rentabli, lai gūtu labumu no stimuliem, vai izvēlas izvairīties no administratīvā sloga, kas saistīts ar to stimulu piemērošanu un kvalificēšanos to piemērošanai. Lai atbalstītu privātās investīcijas pētniecībā un izstrādē, ir jāpārskata un jāvienkāršo stimuli, lai padarītu tos pievilcīgākus un pieejamākus MVU.

(28) Lietuvas publiskā un privātā sektora zinātnisko koppublikāciju īpatsvars pēdējos desmit gados joprojām ir viens no zemākajiem ES, un tas liecina par vāju saikni starp zinātni un uzņēmējdarbību. Svarīgs faktors ir Lietuvas sadrumstalotā zinātniskā bāze, kurā pētniecības darbības ir izkliedētas dažādās universitātēs un daudzās mazās koledžās, kurām bieži vien nav pietiekamu spēju, lai piedalītos uzņēmējdarbības projektos. Kamēr notiek koledžu reorganizācija, universitātēm nav finansiālu stimulu apvienoties un apvienot resursus, lai palielinātu sadarbību pētniecības darbībās. Šādi stimuli būtu jānodrošina, lai optimizētu universitāšu tīklu un sasniegtu pietiekamu zinātniskās izcilības mērogu, kas savukārt veicinātu sadarbību starp zinātni un uzņēmumiem.

([16]) Priekšlikums EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULAI, ar ko attiecībā uz īpašiem pasākumiem stratēģisku problēmu risināšanai vidusposma pārskatīšanas kontekstā groza Regulas (ES) 2021/1058 un (ES) 2021/1056, – COM(2025) 123 *final*.

(29) Dažos pēdējos gados dalība pēcvidusskolas izglītībā, jo īpaši tādās jomās kā inženierzinātnes un ražošana, ir būtiski samazinājusies, palielinot prasmju nepietiekamību. Lietuvas valdība ir veikusi pasākumus, lai to novērstu, taču joprojām pastāv prasmju neatbilstība, un 76 % uzņēmumu kā šķērsli ilgtermiņa investīcijām min pareizi kvalificētu darbinieku trūkumu.

(30) Lietuvā joprojām pastāv reģionālās atšķirības, ko saasina atšķirīgās darbaspēka produktivitātes tendences. Laikposmā no 2014. gada līdz 2024. gadam produktivitāte Viļņā un citās lielās pilsētu teritorijās pieauga par aptuveni 20 %, bet tikai par 7 % attālos apgabalos, palielinot atšķirības IKP uz vienu iedzīvotāju, inovāciju un augsti kvalificētu darbinieku ziņā. Viļņā augsto tehnoloģiju nozarē ir nodarbināti 10 % no visiem nodarbinātajiem salīdzinājumā ar tikai 2,7 % citviet. Pilsētu reģioni piesaista augsti kvalificētu darbaspēku un investīcijas ar augstu pievienoto vērtību, savukārt pārējā valstī joprojām darbojas galvenokārt mikrouzņēmumi nozarēs ar zemiem snieguma rādītājiem, ierobežojot ražīguma pārnesi un vietējos nodokļu ienākumus, tādējādi attālām pašvaldībām apgrūtinot kvalitatīvas veselības aprūpes, izglītības un citu sabiedrisko pakalpojumu efektīvu sniegšanu. Lietuvai ir iespējas uzlabot reģionālo savienojamību, piesaistīt investīcijas un izvērst pašvaldību savstarpējo sadarbību. Ir pierādīts, ka mērķorientētas rūpniecības zonas, konkurētspējīgi stimuli un specializētas mācību programmas piesaista ārvalstu investīcijas un rada kvalitatīvas darbvietas. Pašvaldību savstarpējās sadarbības tiesiskā un institucionālā regulējuma pārskatīšana un reģionālo stratēģiju precizēšana – paredzot ciešāku sadarbību starp pašvaldībām, centrālo valdību, izglītības sniedzējiem un uzņēmumiem – palīdzētu uzlabot reģionālo ekonomisko bāzi, piesaistīt stratēģiskos investorus un uzlabot sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu reģionos.

(31) Lietuva joprojām ir atkarīga no importētās enerģijas, neraugoties uz ievērojamo atjaunīgās enerģijas ražošanas pieaugumu. 2023. gadā tās atkarība no fosilā kurināmā importa sasniedza 68 %, kas ir vairāk nekā vidēji ES, proti, 58,3 %, neraugoties uz uzlabojumiem pēdējos gados. Galapatēriņam pieejamās elektroenerģijas ziņā neto imports 2023. gadā veidoja 62,4 %, kas ir otrais lielākais īpatsvars ES. Vienlaikus 2024. gadā valsts pievienoja jaunu ražošanas jaudu 1 724 MW apmērā (+ 59,6 %), ko galvenokārt nodrošināja saules (+93 %) un vēja (+42 %) enerģija. Tāpēc elektrotīklam ir ātri jāpielāgojas, lai varētu izmantot jaunos savienojumus. Lai gan Lietuva ir panākusi progresu atļauju piešķiršanas procedūru vienkāršošanā, jaunas tīkla infrastruktūras būvniecībai, kas nepieciešama, lai paplašinātu tīkla jaudu un atvieglotu piekļuvi, joprojām ir nepieciešams daudz vairāk laika nekā jaunas ražošanas vai pieprasījuma jaudas attīstīšanai.

(32) Trīs ceturtdaļas Lietuvas ēku fonda tika uzbūvētas pirms 1992. gada, tādēļ energoefektivitātes līmenis bija zems, bet enerģijas patēriņš liels, ko galvenokārt veicināja apkures un dzesēšanas vajadzības, kuras veido 80 % no kopējā enerģijas patēriņa. Neraugoties uz vērā ņemamiem pūliņiem pēdējos gados, citstarp renovāciju nolūkā uzlabot energoefektivitāti un fiskālo atbalstu nolūkā samazināt mājsaimniecību enerģijas izmaksas, enerģētiskā nabadzība Lietuvā joprojām ir viena no augstākajām ES, proti, 18 % mājsaimniecību 2024. gadā nespēja uzturēt mājokli pietiekami siltu, gandrīz divreiz pārsniedzot ES vidējo rādītāju 9,2 %. Tāpēc Lietuvai ir iespējas uzlabot mājokļu energoefektivitāti, kas varētu samazināt primārās enerģijas patēriņu un enerģētisko nabadzību. Nesen Lietuva centās samazināt akcīzes nodokļa samazinājumu fosilajam kurināmajam, palielināt akcīzes nodokļus gāzeļļai, oglēm, koksam un lignītam, ieviest akcīzes nodokļus apkurei paredzētai kūdrai un iekļaut oglekļa dioksīda komponentu akcīzes nodokļa likmēs energoproduktiem. Tomēr valstī joprojām ir ievērojamas fosilā kurināmā subsīdijas, taču nav plānota to pakāpeniska atcelšana līdz 2030. gadam. Jo īpaši varētu uzskatīt, ka prioritāte ir pakāpeniski atcelt fosilā kurināmā subsīdijas, kas mērķtiecīgi nemazina enerģētisko nabadzību un nenovērš patiesas bažas par energoapgādes drošību, kavē elektrifikāciju un nav būtiskas rūpniecības konkurētspējai. Lietuvā fosilā kurināmā subsīdijas, piemēram, samazināts akcīzes nodoklis dabasgāzei, ko uzņēmumi un mājsaimniecības izmanto apkurei, un samazināta pievienotās vērtības nodokļa likme dzīvojamo telpu apkurei ir ekonomiski neefektīvas, paildzina atkarību no fosilā kurināmā un mazina stimulus veikt elektrifikāciju dzīvojamo ēku sektorā.

(33) Lietuva saskaras ar pastāvīgām problēmām pārejā uz aprites ekonomiku. Apritīgu materiālu izmantošanas rādītājs 2023. gadā bija tikai 3,9 %, kas ir trīs reizes zemāks nekā ES vidējais rādītājs, proti, 11,8 %, un viens no pieciem zemākajiem rādītājiem ES. Lai gan Lietuva ir ļoti atkarīga no importētajām izejvielām, to avoti ir salīdzinoši daudzveidīgi. Tomēr valsts izejvielu patēriņa pēda, proti, 22,7 tonnas uz vienu cilvēku, ir daudz lielāka nekā ES vidējais rādītājs, proti, 14 tonnas uz vienu cilvēku, un tās rūpnieciskā ražošana emitē aptuveni par trešdaļu vairāk siltumnīcefekta gāzu nekā vidēji ES (360 g/EUR salīdzinājumā ar 270 g/EUR CO_2 ekvivalenta izteiksmē), neraugoties uz ievērojamo progresu pēdējos desmit gados. Tādējādi pāreja uz resursu ziņā efektīvāku aprites modeli ir pamatota.

(34) Lietuvas vecais un piesārņojošais autoparks joprojām ir viens no galvenajiem tās augsto siltumnīcefekta gāzu emisiju veicinātājiem un kavē gaisa piesārņojuma samazināšanas mērķrādītāju sasniegšanu. 2023. gadā 77,1 % privāto automobiļu bija vecāki par 10 gadiem, padarot valsts autoparku par vienu no vecākajiem ES. Vienlaikus tikai 8,2 % no jauniem reģistrētiem transportlīdzekļiem 2023. gadā tika darbināti ar akumulatoru salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 14,5 %, kas liecina par lēnu pāreju uz bezemisiju transportu. Lietuvai ir arī daži no zemākajiem uz fosilo degvielu balstītiem transporta nodokļiem ES, un tā ir viena no nedaudzajām valstīm, kurās nepiemēro ikgadējo automobiļu piesārņojuma nodokli. Šāda nodokļa neesamība apvienojumā ar lēnu publiskās uzlādes infrastruktūras attīstību vājina stimulus pāriet uz ilgtspējīgāku un mazemisiju transportu. Vienlaikus sabiedriskais transports joprojām ir slikti koordinēts un nepievilcīgs gan pakalpojumu sniedzējiem, gan pasažieriem, un tā izmantojamība ir vismazākā ES; 2022. gadā 92,9 % pasažieru pārvietojās ar automobili. Pašvaldības lielā mērā ir atbildīgas par savu transporta sistēmu izstrādi, tādēļ to attīstība ir nevienmērīga, trūkst pašvaldību un intermodālo savienojumu, netiek pietiekami veikta braucienu plānošana, trūkst arī citu pasažieriem būtisku pakalpojumu.

(35) Lietuvas veselības aprūpes sistēmai ir raksturīgs augsts ārstējamu slimību izraisītas un novēršamas mirstības līmenis, savukārt jaundzimušo paredzamais mūža ilgums ir zemāks par ES vidējo rādītāju. Valsts veselības aprūpes rezultātiem ir raksturīgs arī augstāks darbspējas vecuma mirstības rādītājs nekā vidēji ES, un ievērojamai daļai iedzīvotāju ir grūtības piekļūt kvalitatīviem medicīnas pakalpojumiem. Tas ir saistīts ar ierobežoto profilaktiskās un primārā līmeņa aprūpes pakalpojumu klāstu. Salīdzinājumā ar citām ES valstīm Lietuvā ir mazāka publisko izdevumu daļa veselības aprūpes jomā, kas rada nesamērīgu finansiālo slogu privātpersonām, kuras sedz ievērojamu veselības aprūpes izmaksu daļu ar personīgajiem maksājumiem, saasinot sociālekonomiskās atšķirības veselības rezultātos. Turklāt valsts veselības aprūpes sistēmu ietekmē veselības aprūpes darbinieku nepietiekamība, jo īpaši lauku apvidos, kur veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu ietekmē medicīnas "tuksneši" un novecojoši aprūpes jomas darbinieki. Lietuva varētu gūt labumu no: i) rīcības ar mērķi piesaistīt vairāk veselības aprūpes darbinieku, lai palielinātu viņu pieejamību; ii) investīcijām ar mērķi veicināt piekļuvi primārajai un profilaktiskajai aprūpei.

(36) Lietuvas vispārējās izglītības sistēma saskaras ar pastāvīgām problēmām, to vidū ir skolēnu sekmju atšķirības starp pilsētu un lauku apvidiem. Skolotāju nepietiekamība, ko saasina darbaspēka novecošana, mazina izglītības kvalitāti un efektivitāti. 2022. gadā gandrīz 40 % vispārējās izglītības skolotāju bija vismaz 55 gadus veci, kas ir lielākais īpatsvars ES. Skolotāja profesijas pievilcība joprojām ir zema arī nepietiekamo algu dēļ un tādēļ, ka netiek atzīta iepriekšējā pieredze. Sākuma līmeņa algu paaugstināšana un izglītības atšķirību mazināšana starp pilsētām un laukiem varētu palīdzēt piesaistīt un noturēt vairāk skolotāju. Vienlaikus profesionālās izglītības un apmācības un augstākās izglītības zemā atbilstība darba tirgum, kā arī prasmju prognozēšanas sadrumstalotība veicina prasmju neatbilstības veidošanos darba tirgū. Eiropas Investīciju bankas 2024. gada investīciju apsekojumā 76 % uzņēmumu norādīja, ka kvalificēta personāla nepieejamība ir ilgtermiņa šķērslis investīcijām.

(37) Tas, ka dažās nozarēs, piemēram, veselības aprūpes, valsts pārvaldes, transporta un finanšu nozarē, vienlaikus pastāv pastāvīgs noteikta līmeņa bezdarbs un darbaspēka nepietiekamība, arī liecina par to, ka pašreizējā pārkvalifikācijas un prasmju pilnveides sistēma nav pietiekami efektīva. Pieaugušo, arī bezdarbnieku, mazkvalificētu cilvēku un citu neaizsargātu grupu, izglītības uzlabošana ir būtiska, lai novērstu prasmju neatbilstību un darba ņēmēju nepietiekamību, savukārt zaļo prasmju attīstīšana atbalsta Lietuvas zaļo pārkārtošanos. Turklāt 2023. gadā mazāk nekā 5 % bezdarba dienestā reģistrēto cilvēku piedalījās valsts pasākumos, kuru mērķis ir palīdzēt viņiem atrast darbu (aktīvi darba tirgus politikas pasākumi). Šis īpatsvars Lietuvā gadiem ilgi ir bijis zems, un tiek ziņots, ka tā iemesls ir arī ierobežotā bezdarbnieku, jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošo personu, dalība tajos. Piedāvātā atbalsta labāka pielāgošana individuālām vajadzībām un citi līdzdalības stimuli varētu palielināt to bezdarbnieku īpatsvaru, uz kuriem attiecas aktīva darba tirgus politika.

(38) Ienākumu nevienlīdzība un nabadzība Lietuvā joprojām ir liela. Bruto ienākumi Lietuvā ir vieni no nevienlīdzīgākajiem ES, un pašreizējās nodokļu un pabalstu sistēmas efektivitāte ienākumu nevienlīdzības un nabadzības mazināšanā atpaliek no ES vidējā rādītāja. Tā rezultātā ienākumu nevienlīdzība pēc nodokļiem un pabalstiem joprojām bija viena no lielākajām ES 2024. gadā, un vairāk nekā piektā daļa Lietuvas iedzīvotāju dzīvoja zem nabadzības riska (*AROP*) sliekšņa. Īpaši skartas ir neaizsargātas grupas, piemēram, bezdarbnieki, cilvēki ar invaliditāti un vecāka gadagājuma cilvēki (65+). Neraugoties uz uzlabojumiem pensiju atbilstības ziņā, vecāka gadagājuma cilvēki joprojām ir pakļauti ievērojamam nabadzības riskam, kas īpaši skar sievietes. Dzimumu atšķirība vecuma nabadzības jomā 2024. gadā bija ievērojama, un *AROP* rādītājs sievietēm bija ievērojami augstāks nekā vīriešiem. *AROP* rādītājs cilvēkiem ar invaliditāti ir viens no augstākajiem (38,2 %; ES vidēji: 20,7 %), kas atspoguļo

viņu zemo nodarbinātības līmeni, un personu ar invaliditāti nodarbinātības atšķirība Lietuvā ir viena no augstākajām ES. Šo jautājumu vēl vairāk saasina maza invaliditātes pabalstu atbilstība. Arī sociālo mājokļu joma joprojām nav pietiekami attīstīta, un cilvēki gaida sociālos mājokļus vidēji no pieciem līdz sešiem gadiem. Šo problēmu risināšana arī palīdzētu atbalstīt augšupēju sociālo konverģenci atbilstoši Komisijas dienestu sociālās konverģences sistēmas otrā posma valstu analīzei ([17]).

(39) Ņemot vērā ciešās savstarpējās saiknes starp eurozonas dalībvalstu tautsaimniecībām un to kolektīvo devumu ekonomiskās un monetārās savienības darbībā, Padome eurozonas dalībvalstīm 2025. gadā ieteica rīkoties, tai skaitā izmantojot atveseļošanas un noturības plānus, lai īstenotu 2025. gada ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku. Lietuvas gadījumā 2., 3., 4. un 6. ieteikums palīdzēs īstenot pirmo ieteikumu eurozonai par konkurētspēju, savukārt 3., 4., 5. un 6. ieteikums palīdzēs īstenot otro eurozonai adresēto ieteikumu par noturību, bet 1. un 5. ieteikums palīdzēs īstenot 2025. gada ieteikumā izklāstīto trešo eurozonai adresēto ieteikumu par makroekonomisko un finanšu stabilitāti,

AR ŠO IESAKA Lietuvai 2025. un 2026. gadā rīkoties šādi.

1. Palielināt kopējos aizsardzības un drošības izdevumus un gatavību, vienlaikus nodrošinot parāda ilgtspēju saskaņā ar Eiropadomes 2025. gada 6. marta secinājumiem. Ievērot neto izdevumu maksimālo pieauguma tempu, ko Padome ieteica 2025. gada 8. jūlijs, vienlaikus izmantojot valsts izņēmuma klauzulā paredzēto atkāpi attiecībā uz lielākiem aizsardzības izdevumiem. Nodrošināt pienācīgu finansējumu veselības aprūpei, sociālajai aizsardzībai un vispārējiem sabiedriskajiem pakalpojumiem. Uzlabot nodokļu saistību izpildi un paplašināt nodokļu bāzi, aptverot avotus, kam ir mazāk negatīva ietekme uz izaugsmi.

2. Ņemot vērā piemērojamos termiņus reformu un investīciju savlaicīgai pabeigšanai saskaņā ar Regulu (ES) 2021/241, paātrināt atveseļošanas un noturības plāna, arī *REPowerEU* nodaļas, īstenošanu. Paātrināt kohēzijas politikas programmu (ERAF, TPF, ESF+, KF) īstenošanu, attiecīgā gadījumā izmantojot iespējas, ko sniedz vidusposma pārskatīšana. Optimāli izmantot ES instrumentus, tostarp programmas *InvestEU* un Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platformas piedāvātās iespējas, lai uzlabotu konkurētspēju.

3. Uzlabot mazo un vidējo uzņēmumu piekļuvi finansējumam, tostarp, stimulējot konkurenci finanšu pakalpojumu jomā un dalību finanšu tirgos ar atvieglotu uzkrājumu izmantošanu ieguldījumiem. Veicināt ieguldījumus pētniecībā un izstrādē un atbalstīt inovācijas spējas, tostarp, pārskatot un racionalizējot esošos nodokļu stimulus pētniecībai un izstrādei, stiprinot augstākās izglītības iestāžu un pētniecības institūtu institucionālās un strukturālās spējas, īpaši ar tāda uzlabota universitāšu tīkla starpniecību, kurš veicina saikni starp uzņēmējdarbību un zinātni, un stimulējot iesaistīšanos pēcvidusskolas izglītībā zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (*STEM*) jomās. Novērst reģionālās atšķirības, uzlabojot tiesisko un institucionālo sistēmu, lai veicinātu pašvaldību savstarpējo sadarbību un vietējo klasteru attīstību nolūkā piesaistīt investīcijas reģioniem un uzlabot sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu, arī sabiedriskā transporta maršrutu un veidu koordināciju.

4. Vēl vairāk samazināt atkarību no fosilā kurināmā un importētās enerģijas un nodrošināt pietiekamu jaudu elektrotīklā un piekļuvi tam, lai saglabātu ātru atjaunīgās enerģijas izvēršanas tempu. Padarīt ēkas energoefektīvākas, lai samazinātu enerģētisko nabadzību, un turpināt rīkoties, lai pakāpeniski atceltu fosilā kurināmā subsīdijas, kurām nav konkrēta mērķa, jo īpaši tās, kas paredzētas apkurei. Palielināt resursu produktivitāti, lai virzītos uz aprites ekonomiku, galveno uzmanību pievēršot resursu efektivitātei un rūpnieciskās ražošanas pārveidei un dekarbonizācijai. Palielināt sabiedriskā un ilgtspējīga transporta izmantošanu.

5. Padarīt veselības aprūpes sistēmu noturīgāku un uzlabot rezultātus veselības jomā, veicinot piekļuvi primārajai un profilaktiskajai aprūpei un palielinot veselības aprūpes darbinieku pieejamību. Novērst ienākumu nevienlīdzību, nabadzību un sociālo atstumtību, palielinot sociālās aizsardzības sistēmas segumu, atbilstību un efektivitāti, uzlabojot nodokļu sistēmas struktūru, uzlabojot sociālo mājokļu pieejamību un kvalitāti un palielinot vecuma pensiju atbilstību, vienlaikus saglabājot pensiju sistēmas ilgtspēju.

([17]) SWD(2025) 95 – Otrā posma valstu analīze par sociālo konverģenci saskaņā ar sociālās konverģences sistēmu (*SCF*), 2025.

6. Uzlabot vispārējās izglītības sistēmas kvalitāti, taisnīgumu un efektivitāti, jo īpaši novēršot sekmju atšķirības starp pilsētām un laukiem, vienlaikus palielinot skolotāja profesijas pievilcību nolūkā novērst darbaspēka pastāvīgo nepietiekamību un novecošanu. Risināt prasmju neatbilstības problēmu, palielinot augstākās izglītības atbilstību darba tirgum, veicinot zaļo prasmju apguvi, uzlabojot pieaugušo, arī bezdarbnieku, mazkvalificētu cilvēku un citu neaizsargāto grupu, izglītību un palielinot aktīvas darba tirgus politikas tvērumu, tostarp izmantojot uzlabotus dalības stimulus.

Briselē, 2025. gada 8. jūlijā

Padomes vārdā –

priekšsēdētāja

S. LOSE